

УДК 930.25(73)

Л. Л. ЛЕВЧЕНКО*

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ТА ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ТОВАРИСТВА АМЕРИКАНСЬКИХ АРХІВІСТІВ

Висвітлено етапи формування архівної професії у США через дослідження різних форм професійних організацій істориків-архівістів упродовж першої половини ХХ ст.: історичних товариств (кінець ХІХ ст. – початок ХХ ст.), конференцій архівістів (1909–1935), Товариства американських архівістів. Розглянуто процес заснування, мету, основні напрями діяльності Товариства американських архівістів у період його становлення як лідера архівної професії (1936–1946). Особливу увагу приділено аналізу змісту питань, винесених на розгляд конференцій архівістів та щорічних зустрічей Товариства американських архівістів, прийнятим рішенням, які суттєво вплинули на розвиток архівної галузі США, професійне самоствердження архівістів.

Ключові слова: історичні товариства США; конференції архівістів США; Товариство американських архівістів; професійні організації архівістів.

У Сполучених Штатах Америки, як і в багатьох країнах світу, професійні об'єднання архівістів відіграють важливу роль у формуванні державної політики у сфері архівної справи, розвитку архівної галузі, науки, освіти, комунікаціях архівістів. Ця стаття висвітлює передумови створення, мету, основні напрями діяльності професійних організацій американських архівістів у першій половині ХХ ст., які можна вважати періодом зародження і становлення архівної професії у Сполучених Штатах Америки. Окремі положення даної теми розглядалися у реферативних публікаціях співробітника СІФ ОЦНТІ ВНДІДАС В. М. Гармаш¹ та української дослідниці О. Волкотруб², а також у монографії доктора історичних наук І. Б. Матяш³.

Товариства хранителів історії

Витоки об'єднання хранителів історії у США беруть свій початок у ХІХ ст. із заснування історичних товариств штатів, які взяли на себе відповідальність за зберігання документального надбання амери-

* *Левченко Лариса Леонідівна* – кандидат історичних наук, директор Державного архіву Миколаївської області.

канського народу і створення перших архівних установ⁴. Перші історичні товариства з'явилися у штатах Массачусетс (1792), Род-Айленд (1822), Пенсильванія (1824), Вісконсін (1836), Міннесота (1849), Теннессі (1849), Флорида (1856), Монтана (1865), Канзас (1875), Небраска (1878), Айдахо (1881), Огайо (1885), Північна Дакота (1889), їх утворення продовжувалось й упродовж ХХ ст.

Повсюдне виникнення історичних товариств вилилось 1884 року у заснування Американської історичної асоціації (American Historical Association, АНА), першим президентом якої став відомий американський історик Ендрю Діксон Уайт, а секретарем – професор історії університету Джона Хопкінса Герберт Бакстер Адамс⁵. Структурними складовими Асоціації у різні періоди були Комітет з будівництва Національного архіву (1908), Комісія з публікації історичних манускриптів (1895), Комісія публічних архівів (1899). Наприкінці ХІХ ст. – у першій чверті ХХ ст. члени Асоціації сфокусували свою діяльність на організації архівних установ федерального та регіонального рівнів, забезпеченості збереженості архівних документів урядових органів та видатних осіб, публікації історичних джерел.

Важливе значення діяльності історичних товариств штатів, Американської історичної асоціації і особливо Комісії публічних архівів полягало не тільки у заснуванні цілої низки архівних інституцій на теренах штатів, а й у тому, що вони дали плеяду видатних істориків – лідерів архівного руху. Серед них провідне місце належить: Дж. Барлоу Фелту (Массачусетс), Семюелю Пенніпакеру (Пенсильванія), Джеймсу МакГріді Ремзі (Теннессі), Бенджаміну Шамбаху та Кассіусу Стайлсу (Айова), Франкліну Райлі та Данберу Роуленду (Міссісіпі), Томасу Оуену (Алабама), Олександрю Саллі (Південна Кароліна), Роберту Коннору та Альберту Ньюсому (Північна Кароліна), Віктору Палтсціу (Нью Йорк), Уільяму МакДональду (перший голова Комісії публічних архівів), Джеймсу Робінсону (член Комісії публічних архівів, президент Американської історичної асоціації, 1929), Говарду Колдвеллу (Небраска), Лестеру Багбі (Техас), Дж. Фр. Джеймсону (фундатор Національного архіву США, президент Американської історичної асоціації, 1907), Уалдо Ліланду (організатор 1-ої конференції архівістів США, 2-й президент SAA), Солону Бакку (Міннесота) та іншим⁶. Вони здійснили свій неоцінений внесок у заснування архівних установ, впровадження досягнень європейської архівознавчої думки в американську архівну практику, формування власних методів і підходів у роботі, створення архівних колекцій, публікацію історичних джерел. Жоден із них не мав фахової освіти архівіста. Вони набували архівних знань і досвіду самостійно, формували канони архівної професії у США, її принципи і поняття. Найкращі з них відіграли ключову роль у розгортанні широкого архівного руху не тільки на регіональному, але й на загальнонаціональному рівні.

Конференції архівістів

1909–1935 рр. в архівній історії США можна розглядати як період “дитинства” професії архівіста, у ході якого важливе значення відіграли конференції архівістів. У. Г. Ліланд організував і провів 1-шу Конференцію американських архівістів у рамках 25-ї щорічної зустрічі членів Американської історичної асоціації, що відбувалась 27–31 грудня 1909 р. у Нью-Йорку⁷.

1950 року особисто У. Г. Ліландом була докладно висвітлена робота 1-ої (1909), 2-ї (1910), 3-ї (1911) та 4-ої (1912) конференцій⁸. Пізніше він згадував, що метою конференцій було об’єднання архівістів США для вирішення спільних проблем та впровадження “archival economy” (нижче в інтерпретації С. Дж. Бакка буде пояснено зміст поняття) в американську архівну дійсність⁹. Матеріали 1-ої конференції оприлюднені у щорічному звіті Американської історичної асоціації за 1909 рік¹⁰.

2-а конференція архівістів (Індіанаполіс, 27–30 грудня 1910 р.) була присвячена: (1) висвітленню роботи 1-го Міжнародного Конгресу архівістів і бібліотекарів у Брюсселі у серпні 1910 р.; (2) заслуховуванню звітів членів американської делегації про роботу на Конгресі та дослідження ними архівів шести європейських країн (наприклад, Д. Роуленд вивчав архіви Голландії і Німеччини). До складу делегації США входили: У. Г. Ліланд, Г. Хант, А. Дж. Ф. Ван Леєр та Д. Роуленд. У виступі Ван Леєра на конференції йшлося про перебіг подій та розгляд питань, винесених на порядок денний Конгресу. Підсумовуючи корисність Конгресу для американських архівістів, Леєр зазначив шість пунктів, вартих уваги: (1) удосконалення й уніфікація методів управління архівами, (2) здійснення заходів щодо зберігання сучасних адміністративних документів, (3) приділення уваги новому типу архівних установ – архівам економіки, (4) впровадження “принципу походження” для систематизації архівів, (5) обґрунтування понять “публічні архіви” і “колекції історичних манускриптів”, (6) надання пріоритету історичним курсам перед юридичними у фаховій підготовці архівістів (с.292). Роуленд говорив про концентрацію архівних документів офіційного походження у європейських країнах і централізацію управління архівами, вказував на недоліки децентралізованої системи зберігання архівних документів у США, яка виливалась у розміщення архівів у незадовільних умовах, неповноту і фрагментарність архівних комплексів, відсутність систематизації архівних документів і врешті-решт зайві витрати часу на здійснення історичних досліджень (с. 296). Хант наголошував на тому, що європейські архівні проблеми не ідентичні американським, проте не відкидав необхідності вивчення досвіду архівістів Європи, наполягав на відкритті читальних залів, укладанні правил користування документами, створенні каталогів, описів, започаткуванні архівної освіти (с. 300–301)¹¹. 2-а конференція мала важливе

значення для впровадження на американському архівному ґрунті європейських ідей, принципів і методів роботи. Питання, розглянуті на ній, потім ще довго дискутувались американськими істориками і архівістами усіх генерацій¹².

3-я конференція (м. Буффало, грудень 1911 р.) була присвячена урокам катастроф, спричинених пожежами, що знищили архівні документи в адміністративних центрах штатів Нью-Йорк (м. Олбані) та Міссурі (м. Джефферсон-Сіті)¹³.

4-а конференція (м. Бостон, грудень 1912 р.) стала вирішальною для відокремлення архівних методів роботи від бібліотечних¹⁴. Важливою подією конференції була доповідь У. Г. Ліланда про фундаментальні принципи архівів, з якої у США почалося активне застосування європейських архівних принципів “походження” та “поваги до фонду” для систематизації архівних документів. В. Х. Палтсіц звітував про виконання плану підготовки архівного підручника “Manual of Archival Economy for the Use of American Archivist”. Фактично це вже був проєкт архівного підручника; передбачалось, що він матиме 17 розділів¹⁵.

5-а конференція відбулась у м. Колумбія, Південна Кароліна, у грудні 1913 р. Дж. Фр. Джеймсон виступив із доповіддю про переваги і недоліки централізації місцевих архівів, а В. Х. Палтсіц – про статус національних архівів¹⁶. У рамках 31-ї щорічної зустрічі Американської історичної асоціації, яка традиційно відбувалась у грудні, 1915 року відбувся Пан-американський науковий Конгрес. На ньому розглядались питання цінності архівів і умови їх зберігання¹⁷. 7-а конференція працювала у Цинцинатті, Огайо, 27 грудня 1916 р. У колі уваги були проблеми розміщення архівних установ (О. Поллін), централізації місцевих архівів в умовах Середнього Заходу (Т. К. Піз), ремонту та реставрації архівних документів (У. Бервік)¹⁸.

Конференція 1917 року (Філадельфія, 27–29 грудня) була 8-ою і останньою, що відбувалася за вже напрацьованою традиційною формою за участю осіб, частина яких не була безпосередньо залучена до архівної роботи (загальна кількість учасників конференції – лише 50 осіб). Значущість 8-ї конференції визначається промовою У. Г. Ліланда “The Archives of the War”, в якій вчений звернув увагу на цінність документів періоду війни як федеральних урядових органів (цивільних і військових), так і різних національних громадських і патріотичних організацій. Йшлося про документи Військового департаменту, Американських експедиційних сил, Департаменту казначейства, Бюро спеціальних розслідувань, Департаменту праці, Державного департаменту та інші. Їх проблема полягала у величезних обсягах, накопичених упродовж понад 120 років. Крім того, більшість відомств і організацій мали свої органи або представництва у штатах, тож очікувалось, що кількість документів, створених у період війни, перевищить їх обсяг

за попереднє століття. У цьому контексті, зазначав У. Г. Ліланд, назріла об'єктивна необхідність у спорудженні архівного будинку і відборі цінних історичних документів на постійне зберігання (тобто організації експертизи цінності). Наступною проблемою була належна організація мережі військово-історичних комісій у штатах для сприяння збиранню і зберіганню документів неофіційного походження, які б ілюстрували події війни і життя населення у цей період. Воєнній проблематиці відповідала й доповідь Еверетта С. Брауна "Archives of the food administration as historical sources" (Архіви Адміністрації по харчових продуктах як історичне джерело)¹⁹. Одже, вже на перших конференціях розглядалися найважливіші для формування архівної галузі та зберігання архівних документів питання.

Канадський дослідник Вільям Ф. Бердселл у своїй статті "По обидва боки столу: архівісти та історики, 1909–1935" вказує, що протягом Першої світової війни зародився, а після її завершення поглибився конфлікт між Американською історичною асоціацією і архівістами. Причинами конфлікту були: скорочення фінансування архівних програм, зменшення підтримки істориками Комісії публічних архівів та неухважне ставлення до проблем архівів. Така ситуація, як вважає В. Бердселл, виникла на тлі переорієнтації американських істориків з досліджень у галузі вітчизняної історії на інші напрями. Проте із дослідження Бердселла (вчений аналізував листування Ліланда і Палтсіца) випливає, що причина полягала не тільки в цьому.

Отже, коли ще 1912 року В. Палтсіц подав проект свого підручника, Американська історична асоціація, вказавши на зависоку вартість його публікації, відмовила йому у фінансуванні. Палтсіц вимушений був презентувати менш амбіційний проект, але кошти так і не виділили, тому вчений погрожував своєю відставкою з поста голови Комісії публічних архівів. У той час, коли Ліланд намагався переконати Палтсіца у підтримці Ради Американської історичної асоціації, вона асигнувала на архівні програми тільки 50 доларів, тим самим поклавши край будь-яким проектам архівістів. Зі вступом США у Першу світову війну (6 квітня 1917 р.) бюджет Американської історичної асоціації, що формувався на базі членських внесків, зменшився, у результаті вона була вимушена скоротити фінансування своїм комітетам і комісіям, у тому числі й призупинити діяльність Комісії публічних архівів. Ліланд вірив, що Асоціація не закриває Комісію, "а просто просить працювати без грошей", але це не переконало Палтсіца. В. Бердселл вказує, що якою б не була інтерпретація цих подій, результат був очевидний – Комісія була приречена зупинити роботу. Разом з нею після 1917 року припинилось проведення конференцій архівістів²⁰.

Слід зазначити, що впродовж воєнного періоду діяли інші організації, які сприяли консолідації американської архівної спільноти. Перша з них, Національна комісія історичних служб (National Board

for Historical Service), створена 29 квітня 1917 р. (розпалася 30 грудня 1919 р.). Комісія у травні 1917 р. закликала історичні комісії і товариства штатів забезпечити систематичне поповнення колекцій і ефективно зберігання всіх видів документальних та ілюстративних свідочтв подій війни. Для виконання цього завдання у штатах були засновані військово-історичні комісії, а згодом була створена Національна асоціація військово-історичних організацій штатів (National Association of State War History Organizations, заснована з ініціативи історика Джеймса Саллівана на установчій конференції у вересні 1919 р.; за словами У. Г. Ліланда існувала 2–3 роки, свої засідання проводила разом з Американською історичною асоціацією, послужила прототипом для створення Американської асоціації історії штатів (American Association for State and Local History)), мала важливе значення для розвитку кооперації і співробітництва (с. 11). Досвід роботи архівістів у Першу світову війну пізніше був проаналізований і узагальнений У. Г. Ліландом²¹.

Після війни архівісти зустрілися знов у Сент-Луїсі 28 грудня 1921 р., щоб розглянути два важливі питання: про майбутнє Комісії публічних архівів та про сприяння розвитку історичних архівів штатів²². До цього часу, як вказує В. Бердселл, частина американських істориків вважала, що Комісія, завершивши огляд американських архівів, вже виконала свою роль. Основний інтерес істориків полягав у збереженні історичних матеріалів, а коли фінансування Комісії припинилось і зникли охочі продовжувати огляди архівів, Комісія публічних архівів залишилась поза увагою членів Асоціації²³. Хоча ще 1919 р. Рада Асоціації доручила Палтсіцу розробити перспективний план роботи Комісії, Палтсіц з свого боку запропонував заснувати філії Комісії у кожному штаті для популяризації архівів серед громадськості. Ліланд розумів, що у ході війни і за відсутності фінансування реалізація амбіційного проекту Палтсіца неможлива, тому він рекомендував зосередитись на чомусь не такому масштабному, але не менш важливому – продовжити підготовку підручника з “archival economy”. Комітет, створений для видання підручника, складався з двох осіб – Палтсіца і Ліланда (підручник так і не побачив світ). Для Палтсіца призупинення роботи здавалось кінцем Комісії публічних архівів. 1920 року діяльність Комісії була відновлена (її знов очолив Палтсіц), але це не мало великого значення, оскільки фінансування на проведення масштабних архівних проєктів не надходило. Палтсіц і Ліланд поступово самі втратили інтерес до Комісії. Ліланд поїхав до Парижа досліджувати документи з історії американської нації в архівах Франції, залишивши пост секретаря Американської історичної асоціації, і “забрався від цього усього”. Палтсіц намагався врятувати Комісію публічних архівів від “бездіяльності бюрократичної організації”. Секретар Асоціації Дж. С. Бассетт, забувши, що Палтсіц вже не раз вносив пропозиції, закидав вченому, що якби той запропонував якусь практичну роботу, можливо, що Рада Асоці-

акції й дала б фінансування. Тож на конференції архівістів 1921 року розлучений Палтсіц запропонував зняти відповідальність за архіви з Американської історичної асоціації і віддати її іншій організації, якщо Асоціація буде продовжувати нехтувати архівними проблемами. 1922 року Палтсіц на знак протесту залишив Комісію²⁴. Перед цим він підготував фінальний звіт про роботу Комісії публічних архівів за період від 1899 до 1921 року²⁵. В. Бердселл зазначає, що показником втрати інтересу Ліландом і Палтсіцом був той факт, що вони переклали організаційні питання конференції 1921 року на С. Дж. Бакка. Той, у свою чергу, вивчивши програми конференцій архівістів за попередній період, дійшов висновку, що “архіви не є і не можуть бути об’єктом широкого інтересу і популярності”, тому конференцію архівістів слід проводити як зустріч вузького кола осіб, зацікавлених в архівній роботі²⁶. Тож за ланчем у Сент-Луїсі 28 грудня 1921 р. зустрілось лише 25 архівістів, серед яких панувала думка про розмежування інтересів істориків і архівістів.

На аналогічній зустрічі 1929 року на підтвердження цієї думки Маргарет Кросс Нортон, завідувача архівним відділом бібліотеки штату Іллінойс, прочитала свою доповідь “Архівний департамент як адміністративна частина уряду” (The Archives Department as an Administrative Unit in Government). М. К. Нортон завжди мала погляд на архіви не як на документи історичної цінності, а насамперед підкреслювала їх юридичну (доказову) цінність. У своїй промові вона стверджувала, що потребу у збереженості архівних документів більше мають офіційні посадові особи в урядових установах, ніж історики. Нортон рекомендувала архівістам забути, що вони історики, і створити для себе нову концепцію своєї професії, головна ціль якої – задоволення інформаційних потреб урядовців. Промову Нортон аудиторія зустріла без ентузіазму, і тільки подальша історія американських архівів довела її правоту. Не зважаючи на пануючі настрої, Комісія публічних архівів залишилась у складі Американської історичної асоціації і навіть була реорганізована. Її головою деякий час був Чарльз Рамсделл, історик з Техаського університету. Вчений визнавав, що “знає дуже мало про діяльність архівів” і 1932 року залишив пост голови Комісії. Це пішло на користь архівам і архівістам, бо на посаду голови було обрано Альберта Рея Ньюсома з Історичної комісії штату Північна Кароліна²⁷.

19 червня 1934 року зусилля Дж. Фр. Джеймсона увінчалися успіхом – заснуванням Національного архіву США, що згодом став провідною архівною інституцією федерального рівня, та Національної комісії з історичних публікацій (NHPC)²⁸. Це спричинило у середовищі архівістів бажання створити власну незалежну організацію, але вони мали сумніви щодо практичної реалізації своєї ідеї і джерел існування такої організації. Консолідації архівістів США сприяла реалізація проектів Управління громадських робіт (Historical Records Survey (16 листопада

1935 – 1 лютого 1943), Survey of Federal Archives (квітень 1936 – 30 червня 1942)) з укладання описів архівних документів федеральних та місцевих архівів у роки Великої депресії (30-ті рр. XX ст.). Перший проект очолювали Лютер Х. Еванс, доктор політичних наук, згодом 10-й Бібліотекар США, другий – Філіп М. Хамер, голова Відділу комплектування Національного архіву США. Френк Кук пише, що після цих важливих подій існування Комісії публічних архівів дійшло свого кінця, бо “більшість архівістів побачила новий тип організації, яка відповідала інтересам професії і впоралася б з масою історичних документів, виявлених у ході оглядів (йдеться про Survey) та повинню поточних документів, створюваних урядовими установами у ході економічної кризи (йдеться про роки Великої депресії)”²⁹.

То ж врешті-решт Комісія публічних архівів дійсно виконала поставлене перед нею завдання: провела “ревізію” архівів, з’ясувала їх кількість, стан, обсяги і зміст документів, що в них зберігались. Головний результат роботи Комісії – створення архівів у цілому ряді штатів. Конференції, як форма роботи, більше не задовольняли потреби архівістів і архівної галузі в цілому. Потрібна була організація з більш широкими повноваженнями, зосереджена суто на проблемах архівної галузі і архівістів. Об’єктивними причинами ліквідації Комісії і припинення конференцій стали: *відсутність фінансування* (але не через недостатню увагу істориків чи Американської історичної асоціації, а через знов-таки об’єктивні причини – Першу світову війну, а потім економічну кризу, яка охопила США), *втрата інтересу головних діяючих осіб* – У. Г. Ліланда та В. Х. Палтсіца (тут можна говорити про роль особистості в архівній історії США; історики, хоча й переорієнтувались на інші галузі історичної науки, але вони все рівно прагнули збереженості вітчизняних історичних документів (сам Бердселл вказує, що деякі історики працювали з манускриптами і опікувались їх зберіганням; крім того, на той час у США не існувало архівістів за фахом, всі вони були істориками, юристами, бібліотекарями тощо), а от Ліланд і Палтсіц вичерпали себе у конференціях і Комісії, вони розуміли, що це не ті форми роботи, які необхідні для архівної справи США, не той масштаб для великої країни, але нова форма ще визрівала, ще не настав її час, тож вони обидва пішли з арени на якийсь термін, щоб сформуванню концепції нової організації). У цей час Дж. Фр. Джеймсон ні на мить не припиняв боротьбу за створення Національного архіву США, і його утворення стало для архівної спільноти США приводом для об’єднання.

У. Г. Ліланд 1950 року написав: “Я думаю, що Ви погодитесь з моєю пропозицією, ... що Конференція була місцем народження і коліскою професії архівіста в Америці. Звичайно, професійні архівісти існували між нами і раніше й виконували неоціненну службу, але визнання їх як приналежних до професії, що тісно пов’язана з [архівами],

але відрізняється від інших професій, які вимагають освіченості та відповідальності, було досягненням Конференції”³⁰. Він вважав, що у певному духовному сенсі Конференція американських архівістів вже була товариством американських архівістів.

Історія конференцій американських архівістів може бути предметом самостійного дослідження, яке уможливлується нині вільним доступом через мережу Інтернет до фактично усіх щорічних звітів Асоціації американських архівістів, чисел “American Historical Review”, що виходили друком з 1895 року, “American Archivist” – з 1938 року та інших видань.

Створення Товариства американських архівістів

Напередодні чергової зустрічі Солон Дж. Бакк від імені Національного архіву написав і розіслав лист своїм колегам із запрошенням до дискусії про необхідність і можливість утворення архівної організації. На зустрічі Американської історичної асоціації в готелі “Рід Хаус” міста Чаттануга* (Теннессі) (1935) Теодор К. Блеген, голова Історичного товариства штату Міннесота, запропонував до розгляду дві основні проблеми, що турбували архівістів США у той час: (1) створення єдиного архівного законодавства і правил роботи архівів, (2) узагальнення архівної практики і внутрішньої організації роботи архівів. Їх вирішення архівісти вбачали у створенні єдиної координаційної організації архівістів. З метою її утворення був призначений організаційний комітет у складі А. Р. Ньюсома, С. Дж. Бакка (голова комітету), У. Г. Ліланда, К. У. Гаррісона, Т. К. Блегена, Дж. А. Робертсона, М. К. Нортон, Р. Б. Хаселдена, О. К. Фліка та Р. Блер. Попередньо була висунута ідея про створення архівного інституту, проте поняття “інститут” передбачало членство лише професіоналів вищого рівня, а до архівної корпорації бажали приєднатись широкі кола архівістів. Комітет прийняв рішення, що членом архівної організації може стати будь-яка особа, що має відповідну кваліфікацію і досвід роботи в архіві. Термін “архів” був використаний у широкому розумінні і включав не тільки федеральні і місцеві архіви, а й будь-які приватні і бізнес-архіви та колекції історичних манускриптів. Товариство американських архівістів (Society of American Archivists, SAA) було створене на організаційній зустрічі 29 грудня 1936 р. у Провіденсі (Род Айленд), затверджений його статут та звіт організаційного комітету. Президентом Товариства

* Отель “Рід Хаус”, побудований 1926 року, знаходиться за адресою 827 Broad Street, Chattanooga, TN 37402, США. Саме в ньому й відбувалась чергова щорічна зустріч Американської історичної асоціації 28 грудня 1935 р. Міста Каталонія, зазначеного на сторінці 185 у статті О. Волкотруб як місце проведення засідання, у штаті Теннессі не існує – це помилка, допущена при перекладі. Чаттануга – четверте за величиною місто у штаті Теннессі.

був обраний А. Р. Ньюсом, секретарем Ф. К. Брукс. Кількість членів у перший рік нараховувала 124 архівісти і 4 архівні установи³¹. Цілі та завдання організації були визначені у президентському адресі А. Р. Ньюсома “Цілі Товариства американських архівістів”, виголошеному на першій зустрічі Товариства у Вашингтоні 18 червня 1937 р. У першій Конституції SAA, написаній С. Дж. Бакком та У. Г. Ліландом³², було вказано, що Товариство створене з метою “просування принципів архівної організації і забезпечення співробітництва серед архівістів і архівних інституцій” (“to promote sound principles of archival economy and to facilitate cooperation among archivists and archival agencies”)³³.

За звітом SAA за 2011 р. кількість його членів становила 5999, у тому числі 5452 індивідуальні члени і 547 інституцій. Загальний бюджет Товариства у 1936 р. складав 1 тисячу доларів, на 2011 р. його доведено до 2,5 млн. доларів³⁴.

Одним із дискусійних питань створення і діяльності Товариства американських архівістів є періодизація його історії. Так, Френк Кук у 30–70-х рр. XX ст. в історії Товариства американських архівістів виокремлює три періоди: (1) “Зростання у Депресію та Війну, 1935–1945 рр.”, (2) “Дорослішання, 1946–1957 рр.” та (3) “Професіоналізації Асоціації, 1958–1974 рр.”. У *першій період* тривало формування SAA як професійного об’єднання архівістів, визначались його пріоритетні завдання, напрями діяльності, налагоджувались стосунки з іншими організаціями, насамперед, з Американською історичною асоціацією; з’ясовувалась роль Національного архіву США у справах SAA, політика друкованого органу Товариства – журналу “American archivists” (Американський архівіст). Це також були надзвичайно важкі часи в історії США – економічної кризи та Другої світової війни, за яких американські архівісти не лишились осторонь нагальних проблем свого народу та усього людства, а брали найактивнішу участь у боротьбі за ліквідацію наслідків кризи та перемогу над фашизмом. *Другий період* характеризується початком співробітництва SAA з міжнародною архівною спільнотою, формуванням Ради та структуруванням комітетів, комплексністю, чисельністю і результативністю архівних програм, визнанням ролі SAA як представника архівної професії у США, а також зростанням напруги між Національним архівом США та архівістами штатів. *Третій період* Ф.Кук вважає кризовим: зменшилась зацікавленість міжнародним співробітництвом, росла напруга у керівництві організації, комітетах і комісіях, з кожним днем поглиблювався конфлікт між проводом SAA та його членами, Національний архів віддалявся від справ SAA, бюджет організації був недостатнім, виникла загроза фрагментації організації через зростання впливу регіональних груп і архівістів. Криза призвела до розуміння необхідності реформування і демократизації SAA, більш чуйного реагування на потреби її членів,

що врешті-решт вилилось у створення так званих Комітетів 1970-х років³⁵ і реформування організації.

Зважаючи на те, що праця Ф.Кука написана 1983 року і з того часу SAA пройшло довгий шлях у більш ніж чверть століття і довело не тільки свою життєздатність, а й право мати вирішальний голос у формуванні архівної політики у США та на міжнародній арені, встановленні правил, стандартів, методів архівної практики, питаннях архівної науки й освіти, то, на нашу думку, періодизація історії SAA має чотири періоди: (1) “становлення Товариства американських архівістів як професійного об’єднання архівістів” (1936–1946 рр.), (2) “помилки і аналізу” (1946–1970 рр.), (3) “реформування” (1970 – початок 1990-х рр.), (4) “лідерства у професії” (1993 р. – до сьогодення).

Проаналізувавши історію Товариства, ми погоджуємося з Френком Куком, Філіпом Бруксом, Лестером Каппоном (див. відповідні посилання на їх праці), що період 1936–1946 рр. став вирішальним у становленні SAA як організації, що репрезентує інтереси архівної галузі і архівістів. Тому саме на ньому ми й зосередили нашу увагу.

Становлення Товариства американських архівістів як професійного об’єднання архівістів

Історія першого десятиліття SAA проаналізована його першим секретарем Філіпом К. Бруксом у промові “Перша декада Товариства американських архівістів” на 10-ій щорічній зустрічі Товариства у Вашингтоні 25 жовтня 1946 р., вже цитованій автором вище (див. посилання). Брукс вказав, що в історії SAA за 1936–1946 рр. виокремлюється два етапи: перші п’ять років – організаційної роботи, другі – воєнних часів. Він також виділив чотири головних напрями роботи Товариства: “членство”, “зустрічі”, “публікації” і “комітети”³⁶.

Усі члени, 243 особи і 18 інституцій, зараховані до SAA до 1-шої зустрічі у червні 1937 р. вважались фундаторами Товариства. У цьому складі переважали історики за фахом (але архівісти за професією). Фаховий характер SAA виявився лише з роками: на 1943 р. 41 % індивідуальних членів працював у архівних установах, 29 % – в історичних товариствах або агенціях, які зберігали історичні манускрипти, 16 % – у федеральних установах, 1,5 % – у бізнес-структурах, 10 % – в інших установах. Працівники архівів розподілялись таким чином: 27 % з них працювали у Національному архіві США, 16 % – в архівах штатів. Статистичні викладки Брукса страждають арифметичними помилками і наведені нами лише для демонстрації складу SAA у перше десятиліття його діяльності*. При створенні SAA організаційний комітет вирішив,

* Лестер Каппон у своїй статі “Архівна професія і Товариство американських архівістів” на сторінці 197 наводить інші дані: з 226 членів-засновників

що його членами можуть ставати лише особи, безпосередньо причетні до зберігання архівів або історичних манускриптів. Час від часу поставало питання про прийом до Товариства офіційних посадовців органів, що здійснювали стосовно архівів контрольно-наглядові функції, членів опікунських рад товариств, осіб, зацікавлених в архівах, але не задіяних в архівній роботі, однак провід Товариства побоювався втратити професійний контроль над прийняттям рішень. Проте вже 1941 р. було додатково встановлено ще два класи членства: почесні члени та іноземні. Першим почесним членом став Президент США Ф. Д. Рузвельт, пізніше – американський історик Віктор Х'юго Палтсіц. Першими іноземними членами були: видатний британський архівіст Хіларі Дженкінсон, старійшина латино-американських архівістів, кубінець Хоакін Ллаверіас (у прізвищі дві літери “Л”), голова Адміністрації державних архівів Італії Еміліо Ре³⁷.

Влітку 1937 р. професор Теодор К. Піз розпочав перше фахове видання SAA “Proceedings” (Наукові праці). Єдиний том на 103 сторінки вийшов обмеженим накладом. Ідея видання журналу “The American Archivist” належить Пізу (січень 1938 р.). Він запропонував розподілити журнал на чотири рубрики: (1) статті з різних напрямів організації і діяльності архівів або статті про зміст документальних колекцій архівів; (2) реферати статей із зарубіжних журналів; (3) новини; (4) анотації книг. Брукс зазначив, що видання “The American Archivist” Товариство здійснювало протягом усього воєнного періоду, хоча й існували побоювання, що його можуть закрити, але провід SAA і редакція вірили, що журнал мав статус архівного фахового видання і не торкався політики. 1946 р. редакцію журналу очолила видатний американський архівіст Маргарет Кросс Нортон. Відразу змінилась політика редакції. Нортон наполягала на публікації матеріалів більш практичного значення, що розкривали б методи архівної роботи, але мала місце й архівна теорія³⁸.

На погляд Ф. Брукса як секретаря SAA створення комітетів Товариства у перше десятиліття було безсистемним. Загалом їх можна класифікувати відповідно до різних напрямів діяльності SAA: міжнародні відносини, сприяння популяризації архівної справи у суспільстві, розвиток співробітництва архівних агенцій на теренах США, обмін публі-

Товариства 83 особи працювали у Національному архіві США, 19 – були співробітниками архівів штатів, 56 – зберігачами манускриптів, 20 – істориками. Очевидно, що його дані неповні. Каппон також вказує, що до складу Товариства входило декілька бібліотекарів, але невдовзі частина з них покинула SAA, бо не бажала “няньчитися з інфантильним товариством”. За словами Каппона, жоден із членів не був архівістом за фахом і не мав на той час можливості отримати спеціальність архівіста в університеті // *Cappon J. Lester. The Archival Profession and the Society of American Archivists // The American Archivists. – Vol. 15. – July 1952. – № 3. – P. 195–204.*

каціями і копіями документів, становлення термінології, підвищення кваліфікації архівістів, класифікація (систематизація) і каталогізація архівних документів, устаткування архівних репозиторіїв, зменшення документообігу, кінофотофоноархіви, мапи і графічні документи, публікації архівних документів.

Одним із найважливіших комітетів був Комітет Ньюсома з питань створення єдиного архівного законодавства. Ідея єдиного архівного законодавства була вперше оприлюднена Альбертом Р. Ньюсомом 25 жовтня 1938 р. на другому щорічному засіданні SAA у Спрінфільді, Іллінойс. Згодом на сторінках "The American Archivist" з'явився проект закону про модель архівної установи – Департаменту архівів і історії³⁹. В умовах конституційного, адміністративно-територіального устрою Сполучених Штатів, їх правової системи впровадження єдиного архівного законодавства виявилось неможливим, проте пропозиції Комітету були адаптовані у законодавстві різних штатів. Департаменти архівів і історії на 1940-ві рр. були створені у штатах Алабама, Міссісіпі, Північна Кароліна і Південна Кароліна, Арканзас, Вірджинія, Техас, Теннессі, Джорджія і Луїзіана⁴⁰. Брукс оцінив діяльність Комітету Ньюсома як найефективнішу серед усіх комітетів: було запропоновано три проекти законів для архівів штатів, проект з контролю за публічними документами і проект зі створення департаменту архівів і історії⁴¹.

Важливе значення також мав Комітет Ліхі. Видатний американський вчений Еммет Ліхі був піонером у галузі управління документацією, членом Гуверівської комісії (1947–1948), одним із ініціаторів прийнятого 1950 р. Конгресом США федерального Закону "Federal Records Act". Ідеї Комітету Ліхі 1940-х рр. були покладені в основу при підготовці Закону США "Paperwork Reduction Act" (Про скорочення обсягів роботи з документами) (1980). Передбачалось, що завдяки впровадженню Закону обсяг звітності буде скорочено на 10 %⁴².

Ф. Брукс спеціально підкреслив важливість роботи Комітету, очолюваного У. Г. Ліландом, діяльність якого була спрямована на забезпечення збереженості архівних документів під час війни та надзвичайних ситуацій. 1939 р. у своєму президентському адресі "The Archivist in Times of Emergency" (Архівіст у час небезпеки) Ліланд визначив головні загрози архівам і заходи щодо їх попередження або усунення⁴³. Як вже зазначалось нами вище, 1942 року вчений узагальнив досвід роботи американських архівістів і істориків стосовно збереження документальної історичної спадщини упродовж Першої світової війни у статті "Historians and Archivist in the First World War" (Історики і архівісти у Першу світову війну)⁴⁴. Загалом у складі SAA було створено чотири комітети даного напрямку: захисту архівів від небезпеки війни (голова Р. Д. В. Коннор), зберігання архівів у надзвичайних ситуаціях (голова К. Г. Харріс) (згодом були об'єднані в один), історії та організації

урядових установ у надзвичайних ситуаціях (голова С. Дж. Бакк), збирання і зберігання матеріалів з історії надзвичайних ситуацій (голова У. Г. Ліланд). У співробітництві з Національним архівом США, Комітетом консервації культурних ресурсів Національної ради з планування ресурсів комітети SAA підготували бюлетень “The Care of Records in the National Emergency” (Турбота про документи нації у часи надзвичайних ситуацій) та методичний посібник “Handbook of Federal World War Agencies and Their Records” (Федеральні установи часів Світової війни і їх документи)⁴⁵.

Значну роботу для формування принципів архівної освіти і підвищення кваліфікації архівістів здійснив Комітет з освіти, послідовно очолюваний провідними американськими вченими С. Ф. Бемісом, Т. К. Пізом и Е. У. Познером. Комітет 1938 року оприлюднив звіт⁴⁶, в якому було вказано на специфіку архівної роботи і її відмінності від бібліотечної практики. В зв'язку із чим Комітет встановив вимоги до професійної підготовки архівістів, виокремивши два класи архівних працівників. Рівень освіти перших (керівників і співробітників Національного архіву США, архівів штатів і муніципалітетів) повинен був відповідати ступеню доктора філософії з американської історії; других – (архівістів штатів, муніципалітетів, округів, архівних підрозділів державних установ, університетів тощо) ступеню магістра.

Ф. Брукс заявив, що Товариство регулярно скликало щорічні зустрічі, не звертаючи навіть увагу на обмеження, встановлені у воєнні часи Управлінням з контролю за переміщенням. Географія зустрічей SAA представлена сесіями у Вашингтоні, Спрінгфілді, Аннаполісі, Монтгомері, Хартфорді та у воєнні часи – у Річмонді, Принстоні, Харрісбурзі, Індіанаполісі. Іноді Товариство проводило спільні засідання з Американською історичною асоціацією, Американською бібліотечною асоціацією, Американською асоціацією політичних наук та Американською асоціацією історії штатів і округів⁴⁷.

На щорічних зустрічах до порядку денного вносились найважливіші для американської архівної спільноти питання. Аналіз питань, розглянутих членами SAA на деяких знакових засіданнях, дозволяє найкращим чином висвітлити діяльність Товариства та основні пріоритети архівної галузі США у 1936–1946 рр. в цілому.

Суттєве значення мало обговорення архівних проблем на зустрічі у Монтгомері у листопаді 1940 р. К. К. Кріттенден з Історичної комісії Північної Кароліни визначив пріоритети розвитку архівної галузі США на той час⁴⁸: (1) централізація управління архівами, що, на його думку, була б сприятливим чинником для впровадження єдиного архівного законодавства; (2) популяризація архівів і архівної професії через засоби масової інформації, патріотичні товариства та історичні музеї; (3) збільшення фінансування архівів, як вважав Кріттенден, напряму

впливало з їх популярності і усвідомлення суспільством важливості зберігання документальної історичної спадщини; (4) підтримка архівами і архівістами проектів Управління громадських робіт з укладання описів архівних документів (йдеться про проекти часів Нового курсу Президента Ф. Д. Рузвельта, згадувані вище); (5) вирішення проблеми постійно зростаючих обсягів документації. Кріттенден вказав, що увесь попередній час архівісти опікувались тільки зберіганням документів і ніколи не ставили питання про їх знищення, тож формування політики і розробка законодавства про виділення нецінних документів до знищення були важливими для подальшої долі архівів.

На цій зустрічі Е. У. Познер подав свій звіт про вивчення стану архівної освіти у європейських країнах “European Experiences in Training Archivists” (Європейський досвід підготовки архівістів)⁴⁹. Познер доповів, що у Європі (Парижі, Відні, Берліні, Празі, Брюсселі, Гаазі, а також в Іспанії, Італії і Росії) існували навчальні заклади, спеціально створені для підготовки архівістів, перші навчальні програми були розроблені ще у 90-х рр. XVIII ст. (університет Майнца, Німеччина); призначення на посади в архівах здійснювалось тільки на підставі диплому про закінчення школи архівістів і здачі фінального іспиту. Вчений пропонував у США запровадити навчання претендентів на посади архівістів (на зразок того як призначались архівісти у Public Record Office (Національний архів Великобританії)), викладання їм методології і методів історичних досліджень, проведення для них лабораторних занять на базі архівів. С. Дж. Бакк вступив у дискусію із доповіддю “The Training of American Archivists” (Навчання американських архівістів), вказав на відмінності між функціями архівіста і бібліотекаря, обґрунтував поняття “архівна наука”, якою повинні були оволодіти майбутні архівісти, окреслив коло навчальних предметів, необхідних для фахової підготовки архівіста. У своєму виступі Бакк визначив, що саме входить до поняття “archival economy” (організація діяльності архівів)⁵⁰, а саме: (1) природа і цінність архівів, (2) формування архівів, (3) статус і функції архівних установ, (4) внутрішня організація, (5) будинки і обладнання, (6) набір і навчання персоналу, (7) експертиза цінності і відбір архівних матеріалів, (8) зберігання і реставрація архівних документів, (9) систематизація і описування архівних документів, (10) копіювання архівних матеріалів, (11) редагування і публікація архівних документів, (12) послуги архівів, у тому числі організація виставок, (13) вирішення проблем спеціальних типів архівів (місцевих, бізнес-структур та церковних), (14) вирішення проблем спеціальних видів архівних документів (мапи, кінофотофонодокументи). Опанування “archival economy”, на думку вченого, було основним завданням студентів, які прагнули здобути архівну освіту. Важливість цього засідання підкреслюється ще й тим, що воно відбулося у несприятливий для архівної галузі момент.

Усі питання (з яких ми звернули увагу тільки на два: перспективні напрями діяльності галузі і підготовка кваліфікованих архівістів), порушені американськими архівістами, слід розглядати у контексті того, що на той час США ще фактично не оговтались після Великої депресії, яка охопила усі галузі економіки і соціальної сфери, і вже знаходились на передодні вступу у Другу світову війну.

У ході війни для архівістів США першочерговим було вирішення проблеми збирання і зберігання документів воєнного періоду. Цьому було приділено увагу на 6-й щорічній зустрічі SAA у Річмонді, Вірджинія, у жовтні 1942 р.⁵¹ Існувало два рівня цієї проблеми: (1) зберігання офіційних документів (федеральних урядових установ і урядів штатів), (2) документування життя пересічних громадян у ході Другої світової війни. Забезпечення зберігання офіційних документів архівісти США планували вирішити шляхом створення системи репозиторіїв: на регіональному рівні, федерально-регіональному рівні, а також організувати централізоване зберігання у Вашингтоні документів з постійними термінами зберігання. Крім цього, планувалось створити тимчасові центри документації для концентрації документів і здійснення у межах центрів експертизи цінності, відбору на постійне зберігання, систематизації, описування документів з постійними термінами та виділення до знищення нецінних документів. Ця пропозиція прозвучала у виступі Олівера У. Холмса “Planning a Permanent Program for Federal Records in the States” (Планування програми постійного зберігання федеральних документів у штатах). Його колеги, Уільям Д. МакКейн з Департаменту архівів і історії штату Міссісіпі та Джессі С. Дуглас з Військового департаменту мали протилежні погляди. Перший виступив проти створення системи регіональних репозиторіїв і подальшої концентрації документів у переповнених містах, він захищав ідею створення центрів документації федерально-регіонального рівня, висвітлюючи переваги і недоліки децентралізації. Другий наполягав на концентрації документів у Вашингтоні. Фактична реалізація програми розпочалася спонтанно Військовим департаментом США з 1 грудня 1942 р., коли було засновано центр документації у Омасі. Великий обсяг документації, створеної у ході Другої світової війни, все ж таки був розосереджений поза Вашингтоном: засновані центри зберігання документів військовослужбовців, управлінських документів періоду Другої світової війни у Хай Поїнт, Саванні, Сент-Луїсі, Канзас-Сіті, Гарден-Сіті⁵². Ці центри документації поклали початок створенню системи федеральних центрів документації (нині існує 17 центрів у 9 регіонах країни, які обслуговують більше 400 федеральних установ), а згодом на їх базі філіалів Національного архіву США у регіонах. Ідею створення центрів документації пізніше реалізував кожен штат США.

Ф. К. Брукс наполягав на посиленні відповідальності архівістів за реалізацію програми Національного архіву США щодо управління документацією установ, причетних до військових справ. Він рекомендував увести до штату кожної установи посадову особу, відповідальну за збереження її архіву, експертизу цінності документів, відбір документів постійної цінності і передачу їх на зберігання до Національного архіву. Робер Х. Бахмер наголошував на необхідності визначитись із тим, які документи в установах мають тимчасовий характер, а які потребують постійного зберігання. З цією метою він вказав на шість кроків, які необхідно було пройти кожному відповідальному за архів установи, для досягнення збереженості цінних документів: (1) усвідомлення стандартів цінності, (2) регулярність упорядкування документів з відокремленням матеріалів тимчасового зберігання від постійного, (3) надання захисту цінним документам, (4) інформування архівної інституції про те, які документи вона може отримати для постійного зберігання, (5) укладання описів, (6) класифікація (йдеться про систематизацію) документів постійної цінності.

Документування життя країни у роки війни у США здійснювалось шляхом залучення широкої громадськості до різноманітних програм. Наприклад, у штаті Огайо губернатором було створено спеціальну комісію із двадцяти осіб, відповідальних за збирання, систематизацію, каталогізацію і передачу до архіву постанов федерального уряду та адміністрації штату, памфлетів, газет, листів, публікацій тощо, а у Нью-Йорку до документування повсякденного життя залучалися школярі. Солон Дж.Бакк вказав на те, що архівісти мають використовувати патріотичні почуття американців і більше пропагувати серед них волонтерські програми. Члени SAA вважали, що волонтери мають зіграти свою роль у збиранні листів військовослужбовців з фронту, плакатів, фотографій, документів генеалогічного характеру.

1943 р. на сьомій зустрічі SAA у Принстоні, Нью Джерсі, вже обговорювалося вирішення проблем, які очікували на архівістів у повоєнний період: спорудження безпечних для зберігання архівних документів будинків, співробітництво з архітекторами, устаткування архівів належним обладнанням, оцінювались результати прийнятих у ході війни рішень щодо експертизи цінності документів та передбачались інформаційні потреби майбутніх дослідників⁵³. Аналогічні питання розглядались на восьмій зустрічі SAA у листопаді 1944 р. у Харрізбурзі, Пенсильванія⁵⁴. Кристофер Криттенден так і назвав свою доповідь ““The State Archivist Looks to the Future””⁵⁵ (Архівісти штатів дивляться у майбутнє). В ній він заперечив непотрібне, на його думку, витрачання часу архівістами на історичні та генеалогічні дослідження, редагування та публікацію документів, неархівну роботу (випуск історичних журналів, співробітництво з музеями, школами, святкування річниць тієї чи

іншої історичної події тощо). Вчений бачив майбутню роль архівіста у забезпеченні установ і громадян потрібною їм інформацією і тому він визначав три завдання для архівістів майбутнього: (1) експертиза цінності та відбір цінних документів для зберігання в архіві, (2) створення відповідних умов для забезпечення їх збереженості та укладання довідників для удосууплення їх використання, (3) консультивання співробітників установи щодо вирішення проблем з документами поточного характеру. Він наполягав назвати архів “The National Records”, “The Public Record Office” (Великобританія) або “Hall of Records”, як це зробили у Меріленді, тоді стане очевидним, що ця установа має справу з документами. Така назва, на погляд К.Кріттендена, стала б більш зрозумілою людям, ніж “архів”. У світлі майбутнього Маргарет К.Нортон у своєму президентському адресі “Some Legal Aspects of Archives”⁵⁶ (Деякі юридичні аспекти архівів) вказала на відсутність у законах США чіткого визначення поняття “records” (документи), що спричиняло повсюдне знищення цінних документів, хоча це й заборонено законодавством. “Ми не маємо можливості зберегти все, – говорила видатна вчена, – але місцеві посадові особи повинні отримати інструкції щодо розпорядження їх документами, бо вони не можуть відрізнити, які документи мають приватний характер, а які є публічними”. Особливе значення М. К. Нортон надавала документам, які могли б бути використаними як юридичний доказ у суді. Вона вважала, що американська архівна література взагалі проігнорувала проблеми, пов’язані із доказовою цінністю документів (підтвердження оригінальності документа, використання завіреної копії, її відповідне оформлення тощо). Тож як президент SAA того року М. К. Нортон уважала черговим для вирішення питанням про обґрунтування в американському архівному законодавстві юридичної цінності архівних документів.

На останній зустрічі SAA воєнного періоду, що відбулася у Індіанполісі 6–7 листопада 1945 р. на розгляд були винесені питання про: виготовлення і вартість обладнання для архівів, підготовку методичних посібників з управління документацією “Manuals for Records” (підготовлений Ф. К. Бруксом за дорученням Комітету з управління документацією SAA) та “Manuals for Local Records Officials” (Харольда С. Барта з Бібліотеки штату Коннектікут); мікрофільмування документів урядових установ воєнного періоду як один із методів зменшення їх обсягів. Брукс визначив п’ять контрольних фаз для управління документацією: контроль на моменті створення документа, управління поточними документами, відокремлення документів постійного і тимчасового зберігання, подальше розпорядження нецінними документами, адміністрування цінних неактивних документів⁵⁷.

Більша частина зустрічі була присвячена діяльності архівістів і документам воєнного часу. Сесії проходили під загальною назвою

“Archives of Enemy and Occupied Countries” (Архіви ворога і окупованих країн). Олівером Холмсом була висвітлена робота американських архівістів щодо врятування архівів окупованих країн. За сприяння Президента США Ф. Д. Рузвельта та під керівництвом видатного американського вченого-архівіста Ернста Познера*, інших представників Національного архіву напередодні війни укладено список архівів Німеччини “Archival Repositories in Germany”, у ході війни – огляд управління італійськими архівами “The Administration of Current Records in Italian Public Agencies”, путівник “Information on German Records”, що розкривав організаційні і технічні аспекти зберігання архівних документів у Німеччині і правив посібником посадовим особам, до обов’язків яких входило розпорядження захопленими німецькими архівами. Фактично вже під час окупації (робота тривала до 1943 р.) укладені списки архівів та топографічний атлас архівів європейських країн (Іспанії, Італії, Франції, Югославії, Румунії, Болгарії, Бельгії, Голландії, Данії, Австрії, Угорщини, Норвегії, Люксембурга, Чехословаччини, Швеції, Швейцарії, Португалії, Польщі), а також Філіппінських островів, нідерландської частини Індії, французької частини Індокитаю, Таїланду, Японії, Кореї, окупованої японцями частини Китаю – в цілому до списків унесено понад 1700 архівів. На кожній мапі атласу зазначалось місце розташування архівних установ. Він використовувався американськими вояками, щоб уникнути бомбардувань архівів цих країн та для перевірки архівних будинків і документальних комплексів, здійснюваних Provost Marshal General’s Office (Управління військової поліції, таборами військовополонених та переміщених осіб)). Представники Національного архіву США були направлені на європейський, середземноморський, тихоокеанський театри воєнних дій, у тому числі до

* Насправді Ернст Познер (1892–1980) – німецький архівіст, захистив докторську дисертацію у Берлінському університеті, працював у Пруському Статс Архіві у Берліні. 1939 р. після декількох тижнів перебування у в’язниці він емігрував з Німеччини до США, де впродовж 1939–1960 рр. викладав у Американському університеті у Вашингтоні та інших навчальних закладах. 1949 року Департамент Армії США направив Е.Познера до Німеччини для здійснення огляду німецьких архівів в американській зоні окупації та здійснення ЕЦ документів Військового управління США у Німеччині. Очолював проект Національного архіву США щодо збирання усної історії (1973), керував першим американським Інститутом менеджерів із управління документацією (з 1954). У 1955–1956 рр. Познер був Президентом Товариства американських архівістів. 1982 р. SAA заснувало нагороду на честь Ернста Познера за найкраще есе з архівної адміністрації, історії, теорії і методології, опубліковане на сторінках “Американського архівіста” // Menne-Haritz Angelika. Ernst Posner’s Archives and the Public Interest // *The American Archivist*. – Vol. 68. – № 2. – Fall–Winter 2005. – P. 323–332; Ross A. Rodney. Ernst Posner: The Bridge Between the Old World and the New // *The American Archivist*. – Vol. 44. – № 4, Fall 1981. – P. 304–312.

Німеччини, Італії, Японії та Філіппін, для організації охорони і зберігання архівів цих країн⁵⁸.

Остання зустріч Товариства американських архівістів зазначеного нами періоду відбулася у Вашингтоні 24–25 жовтня 1946 року⁵⁹. На першій же сесії були обговорені проблеми створення Путівника по архівним колекціям документів часів Другої світової війни. Цей путівник був розрахований насамперед на самих архівістів, він мав на меті допомогти їм розібратися у “комплексності і калейдоскопічному характері урядових установ воєнного часу”, аналізувати їх функції, розуміти різні аспекти діяльності уряду для систематизації документів воєнного періоду і забезпечення потреб майбутніх користувачів. 29 липня 1946 року план підготовки Путівника та упорядкування документів воєнного періоду був схвалений Президентом США Гаррі Труменом. План відомий під назвою “the World War II Records Project” (Проект Документи Другої світової війни). Документи установ воєнного часу були систематизовані у групи серій і серії, до них укладені описи⁶⁰. Серед інших важливих питань, обговорюваних архівістами, – методи роботи з кінофотодокументами установ воєнного періоду⁶¹ та роль документа в управлінні установою⁶².

Важливе рішення, що вплинуло на розвиток архівів усієї планети, було прийняте Товариством американських архівістів наприкінці Другої світової війни. Влітку 1945 року у Сан-Франциско проходила установча Конференція Об'єднаних Націй зі створення міжнародної організації (Статут ООН підписано 26 червня 1945 р.). Національний архів США, очолюваний тоді Архівістом США Солоном Дж. Бакком, підготував Конференції пропозиції щодо заснування міжнародного архіву – “Proposal for the Establishment of a United Nations Archives” (Пропозиції щодо заснування архіву Об'єднаних Націй)⁶³. Мета заснування архіву ООН, на погляд архівістів США, полягала у створенні архівного репозиторію для зберігання чотирьох видів документів: (1) непоточних документів ООН і її організацій, (2) архівів міжнародних організацій, для яких Об'єднані Нації були правонаступником (йшлося про документи Ліги Націй) або які увійдуть до них повністю чи частково, (3) документів інших міжнародних організацій (міжнародних конференцій, тимчасових міжнародних організацій, створених для виконання спеціальних завдань), (4) документів міжнародного інтересу і важливості, які повинні були зберігатись під міжнародним контролем, наприклад, документів Генерального Штабу гітлерівської Німеччини. Американськими архівістами також у “Essential Functions of a United Nations Archives” (документ “Важливі функції Архіву Об'єднаних Націй” був розроблений Р.Клаусом і опублікований у Бюлетені Генерального Секретаріату ООН 28 березня 1947 року) були визначені функції майбутнього архіву: (1) експертиза цінності і розпорядження (виділення до знищення або

передача на зберігання до інших архівних інституцій) непоточних документів; (2) отримання на зберігання документів з постійними термінами відразу після їх виходу з активного користування в органах ООН; (3) ремонт, реставрація і зберігання документів; (4) систематизація та описування документів; (5) обслуговування користувачів: міжнародних організацій, членів ООН і вчених. Витоки архіву походять із Конференції у Сан-Франциско (весна–літо 1945) та Комісії у Лондоні (осінь 1945), коли у Службі документації Секретаріату функціонував архівний підрозділ, очолюваний Арвідом Прадо. Проте американські архівісти вважають, що фактично архів почав працювати з моменту призначення його директором Роберта Клауса, тобто з 6 жовтня 1946 року⁶⁴.

Згодом Бакк виступив з ідеєю створення міжнародної архівної програми “A Proposed Archives Program for the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization”. Його пропозиції передбачали: (1) проведення Міжнародного Конгресу архівістів (планувалось його проведення 1947 року, але в дійсності 1-ий Міжнародний конгрес архівів відбувся 21–26 серпня 1950 року у Парижі), (2) заснування Міжнародного Комітету архівістів для організації конгресів, підтримання стосунків між архівістами і ЮНЕСКО, створення у Секретаріаті ЮНЕСКО підрозділу, відповідального за архіви і архівне співробітництво на планеті⁶⁵. Міжнародну Раду Архівів було засновано на установчій конференції 9 червня 1948 року у Парижі, Солон Дж. Бакка було обрано одним із двох віце-президентів (першим президентом став Шарль Самаран, Генеральний директор архівів Франції, ще одним віце-президентом – знаний у всьому світі британський архівіст Хіларі Дженкінсон)⁶⁶. Нині вона включає 1500 членів різних категорій зі 195 країн світу. На 1-у Міжнародному Конгресі архівів делегатами від Сполучених Штатів були: Уейн Гровер, 3-й Архівіст США, Маргарет Кросс Нортон, видатний вчений і архівіст з Ілінойсу, та Олівер Холмс, голова Комітету з Міжнародних відносин. Нортон і Холмс представляли Товариство американських архівістів на Конгресі. Лестер Борн був делегований Бібліотекою Конгресу США, а Солон Дж. Бакк брав участь як один із засновників Міжнародної Ради Архівів⁶⁷.

Підсумки діяльності SAA за 1936–1951 рр. підвів Лестер Каппон у статті, присвяченій становленню архівної професії і Товариству американських архівістів⁶⁸. Каппон відзначив декілька позитивних здобутків SAA.

По-перше, хоча у заснуванні архівних установ неоціненну роль відіграли історики, при створенні Конституція SAA передбачила входження до кола її членів представників усіх професій, причетних до збирання, зберігання і використання архівів (істориків, зберігачів манускриптів, архівістів, бібліотекарів, державних службовців тощо). Тож вчений підкреслив, що “різноманітне членство є однією із найсильніших рис Товариства”.

Другим позитивним моментом стало усвідомлення ролі архівіста у зберіганні балансу між інтересами установи-документоутворювача і майбутнього дослідника. Архівісти задекларували принцип “документи сьогодення є архівами завтрашнього”. Вперше саме архівісти, а не історики (які вважали архівами лише документи минулого), звернули увагу на активні і напівактивні документи установ і дійшли висновку про переваги експертизи цінності для формування архівних колекцій та корисність виділення нецінних документів до знищення для звільнення архівів майбутнього від перенавантаження макулатурою. Важливим було введення поняття “retirement” (“вилучення з обігу” – передбачає, що документи офіційного походження, визнані нецінними для подальшого постійного зберігання в Національному архіві США та архівах штатів, можуть бути передані на зберігання іншим зацікавленим архівним інституціям: приватним, університетським, церковним архівам, архівам бізнес-корпорацій, громадських рухів і об’єднань) замість “destruction” (знищення документів). Все це у подальшому призвело до створення програм управління документацією. Філіп Брукс 1949 року опублікував Бюлетень Національного архіву “Public Records Management” (управління публічними документами), деякі архівісти навіть залишили архівну роботу і стали менеджерами з управління документацією*.

Третє. Значний шлях пройшли архівісти у визначенні цінності документів, їх відборі на постійне зберігання, систематизації і описуванні, підготовці архівних довідників, реставрації і удосконаленні зберігання.

Четверте. SAA відіграло значну роль у становленні архівної освіти, підвищенні кваліфікації і розповсюдженні архівних знань через щорічні зустрічі, архівну літературу, у тому числі через журнал “American archivist”. Л.Каппон відзначив, що успішна реалізація програм підготовки архівістів стала можливою завдяки двом факторам: поєднанню

* На нашу думку, Лестер Каппон може тут згадувати Еммета Ліхі (1910–1964), про якого йшлося у тексті статті вище. Він дійсно звільнився з Національного архіву США. 1948 року Е. Ліхі організував Національну раду документації, некомерційну організацію для сприяння управлінню документацією. 1953 року залишив пост у Національній раді документації, щоб заснувати власні компанії “Бізнес-архів Ліхі”, “Ліхі енд Компані”, компанію, яка надавала консультації з менеджменту документації. Обидві компанії очолював до своєї смерті. Основна праця Е. Ліхі написана ним у співавторстві з Крістофером Камероном “Сучасний менеджмент документації”. 1967 року на честь Ліхі у США заснована нагорода за видатні професійні досягнення у галузі документаційного та інформаційного менеджменту. Саме Е. Ліхі запропонував укладання типових переліків документів органів державної влади зі строками їх зберігання (впроваджено у законодавстві США виданням закону “Record Disposal Act”, 1943), публікацію списків документів, що підлягають знищенню тощо.

навчання в університеті з практичними заняттями на базі архівних установ та лідерству видатних вчених, які по суті були як істориками, так і архівістами. Важливе значення мала програма підготовки архівістів, запроваджена Е.Познером в Американському університеті у Вашингтоні (1939), через курси історичних, політичних та архівних наук і була взята за основу іншими навчальними закладами Сполучених Штатів. Пізніше, 1954 року, Познер запровадив два напрями підготовки спеціалістів – істориків-архівістів і менеджерів з управління документацією.

Отже, Лестер Каппон дійшов висновку, що за 15 років (сюди входить раніше визначений період 1936–1946 рр.) діяльності Товариства американських архівістів воно виконало свою головну функцію – забезпечило становлення і розвиток нової для США архівної професії і співробітництва архівістів в її середовищі. Ми цілком погоджуємося із висновком видатного американського вченого і знаного у всьому світі архівіста Лестера Каппона.

¹ *Гармаш В. Н.* Общество архивистов США. Реферат // Архивоведение, археография. Экспресс-информация. – М.: ВНИИДАД, 1989. – № 3 (57). – С. 6–8. Реферат базується на статті Ніла Донна “Товариство американських архівістів” та інших статтях американських авторів, присвячених 50-річчю від дня утворення Товариства американських архівістів. Див: Neal Donn C. The Society of American Archivist. // Illinois Libraries. – 1987. – Vol. 69. – № 8. – P. 538–542.

² *Волкотруб О. Н.* З історії Товариства американських архівістів // Архіви України. – К., 2011. – № 1 (272). – С. 178–191. Перша частина статті є рефератом праці канадського дослідника Вільяма Ф. Бердселла “По два боки столу: архівісти та історики, 1909–1935”, в якій він виклав результати двох розділів докторської дисертації “The American Archivists’ Search for Professional Identity, 1909–1936”, захищеної в університеті Вісконсину 1973 року. Див.: Birdsall William F. The Two Sides of the Desk: The Archivist and the Historian, 1909–1935 // American Archivist. – April 1975. – Vol. 38. – № 2. – P. 159–173. Друга частина статті присвячена журналу “Американський архівіст”.

Волкотруб О. Н. Товариству американських архівістів – 75 років // Архіви України: науково-практичний журнал. – К., 2012. – № 1(277). – С. 245–248. Стаття є історіографічним оглядом публікацій американських авторів, присвячених 75-річчю від дня заснування Товариства американських архівістів і опублікованих у журналі “Американський архівіст”, Том 74, № 2 за 2011 рік.

³ *Матяш І. Б.* Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку. – К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2012. – 515 с.

⁴ Детальніше: *Левченко Л. Л.* Архіви штатів у системі архівних установ США // Архіви України: науково-практичний журнал. – К., 2012. – № 4 (280). – С. 150–177.

⁵ *Link S. Arthur.* The American Historical Association, 1884–1984: Retrospect and Prospect. Annual address of the president of the American Historical Association, delivered at December 28, 1984. – The American Historical Review. – Vol. 90. – № 1. – Feb, 1985. – P. 1–17.

⁶ Левченко Л. Л. Видатні історики-архівісти США та їх внесок у збереження документального надбання американської нації // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Історія.

⁷ Щодо особистого вкладу У. Г. Ліланда у становлення американської архівної галузі див.: Левченко Л. Л. Теоретичний і практичний внесок видатних американських учених-архівістів до розвитку архівної справи у Сполучених Штатах Америки та заснування Національного архіву США // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 168. – Т. 180. Історія. – С. 100–109.

⁸ *Leland Waldo Gifford*. The First Conference of Archivists, December 1909: The Beginnings of a Profession // *The American Archivists*. – Vol. 13. – № 2. – April 1950. – P. 109–120.

⁹ *Leland Waldo Gifford*. The First Conference of Archivists, December... – C. 113.

¹⁰ *Ames V. Herman*. Conference of Archivists. – P. 339–341; *Leland G. Waldo*. American archival problems. – P. 342–348. Див.: Annual Report of the American Historical Association for the year 1909. – Washington, 1911. – 812 р. У цьому ж звіті надруковані звіти американських архівістів по опрацюванню досвіду управління і організації архівів Німеччини (с. 351–354), Італії (с. 355–356), Голландії (с. 357–360), Іспанії (с. 361–364), Швеції (с. 365–368), огляди архівів штатів Іллінойс (с. 383–463), Нью-Мехіко (с. 469–490).

¹¹ Proceedings of the second annual conference of archivists. – P. 281; *Laer van J. F. Arnold*. The work of The International Congress of Archivists and Librarians at Brussels, August 28–31, 1910. – P. 282–292; *Rowland Dunbar*. The concentration of state and National archives. – P. 293–314. Див.: Annual Report of the American Historical Association for the year 1910. – Washington, 1912. – 725 с. У тому числі у цьому звіті опубліковано огляди архівів штатів Кентуккі (с. 335–363), Небраска (с. 369–420), Індіана (с. 319–330).

¹² Наприклад див: *Kimball D. Gregg*. The Burke-Cappon debate: Some Further Criticisms and Considerations for Archival Theory // *American Archivist*. – Vol. 48. – № 4. – Fall 1985. – С. 369–376; *Simpson R. Robert*. Leland to Connor: An Early Survey of American State Archives // *American Archivist*. – Vol. 36. – № 4. – October 1973. – С. 513–522 та багато інших праць.

¹³ The proceedings of the third Annual Conference of Archivists. – (с. 329–330); *Laer van J. F. Arnold*. The Lessos of the Catastrophe in the New York State Capitol at Albany on March 29, 1911. – (p. 331–336); *Viles Jonas*. Lessons to be Drawn from the Fire in the State Capitol, Jefferson City. – (p. 337–342) // Annual Report of the American Historical Association for the year 1911. In two volumes. Vol. I. – Washington, 1913. – 842 с.

¹⁴ The proceedings of the fourth Annual Conference of Archivists. – P. 249–252; *Paltsits Victor Hugo*. Plan and scope of A “Manual of Archival Economy for the Use of American Archivists. – P. 253–263; *Leland Waldo Gifford*. Some Fundamental Principles in Relation to Archives. – P. 261–268; *Rowland Dunbar*. The Adaptation of Archives to Public Use. – P. 269–273 // Annual Report of the American Historical Association for the year 1912. – Washington, 1914. – 734 с. У цьому ж звіті оприлюднені результати обстеження архівів штатів Луїзіана (с. 279–293), Монтана (с. 299–303).

¹⁵ *Leland Waldo Gifford*. The First Conference of Archivists, December... – P. 117.

¹⁶ The proceedings of the fifth Annual Conference of Archivists. – С. 259 // Annual Report of the American Historical Association for the year 1913. – In two volumes. Vol. I. – Washington, 1915. – 434 с.

¹⁷ Program of the thirty-first annual meeting of the American Historical Association, held in Washington, December 27–31, 1915. (с. 46–47) // Annual report of the American Historical Association for the year 1915. – Washington, 1917. – 375 с. Проголошені доповіді: *Frank W. Taussig* (Гарвардський ун-т) “The value of archives to the student”; *Gaillard Hunt* (Бібліотека Конгресу) “The value of archives to the administration”; *Benjamin F. Shambaugh* (Університет Айови) “Examples of what American States, cities, and business corporations have done for the preservation of their records”; *Waldo G. Leland* (Карнегі інститут) “Examples of what foreign governments have done for the preservation of their records”; *Leo F. Stock* (Карнегі інститут) “Present conditions in the Federal archives”; *Louis A. Simon* (Офіс архітектора Департаменту казначейства) “Architectural studies of the proposed national archive building”.

¹⁸ The proceedings of the seventh Annual Conference of Archivists. – P. 141–147; *Simon A. Louis*. Some consideration on the archives. – С. 147–151; *Pease Theodore Calvin*. The problem of archive centralization with reference to local conditions in a Middle Western State. – С. 151–154; *Berwick William*. Repairing and Binding on Archives. – P. 154–161 // Annual Report of the American Historical Association for the year 1916. In two volumes. Vol. I. – Washington, 1919. – 507 р.

¹⁹ *Leland Waldo Gifford*. The Archives of the War. – P. 117–120; *Brown S. Everett*. Archives of the food administration as historical sources. – P. 124–135 // Annual Report of the American Historical Association for the year 1917. – Washington, (на титульному аркуші дату не вказано). – 464 с.

²⁰ *Birdsall William F.* The Two Sides of the Desk: The Archivist and the Historian, 1909–1935 // *American Archivist*. – April 1975. – Vol. 38. – № 2. – P. 163–164.

²¹ *Waldo G. Leland*. Historians and Archivists in the First World War // *American Archivist*. – Vol. 5. – № 1. – January, 1942. – P. 1–17.

²² Conference of Archivists (С. 121) // Annual Report of the American Historical Association for the year 1921 in one volume and a supplemental volume. – Washington: Government printing office, 1926. – 255 с. У вказаному джерелі розміщено лише оголошення про конференцію і перелік питань.

²³ *Birdsall William F.* The Two Sides of the Desk: The Archivist and the Historian... – С. 165.

²⁴ *Birdsall William F.* The Two Sides of the Desk: The Archivist and the Historian... – С. 166.

²⁵ *Paltsits H. Victor*. An Historical Resume of the Public Archives Commission from 1899 to 1921 // Annual Report of the American Historical Association for The Year 1922: In Two Volumes and a Supplemental Volume, Volume 1. – Washington, 1928. – P. 152–163.

²⁶ *Birdsall William F.* The Two Sides of the Desk: The Archivist and the Historian... – С. 166.

²⁷ *Birdsall William F.* The Two Sides of the Desk: The Archivist and the Historian... – С. 167.

²⁸ *Левченко Л. Л.* До історії створення Національного архіву Сполучених Штатів Америки // *Архіви України. Науково-практичний журнал*. – К., 2009. – Випуск 6 (266): листопад–грудень. – С. 227–250; *Левченко Л. Л.* До історії створення Національного архіву Сполучених Штатів Америки (Закінчення) //

Архіви України. Науково-практичний журнал. – К., 2010. – Випуск 1 (267): січень–березень. – С. 141–161.

²⁹ *Cook J. Frank*. The Blessings of Providence on an Association of Archivists // *The American Archivists*. – Vol. 46. – № 4. – Fall 1983. – P. 374–399. – (с. 375).

³⁰ *Leland Waldo Gifford*. The First Conference of Archivists, December 1909: The Beginnings of a Profession... – С. 119.

³¹ *Brooks C. Philip*. The First Decade of the Society of American Archivists // *The American Archivists*. – Vol. 10. – № 2. – April 1947. – P. 118–119.

³² Remarks of *Philip C. Brooks*. Proceedings of the Society's 25th Anniversary Luncheon // *American Archivists*. – Vol. 25, № 2. – April 1962. – P. 232.

³³ Цитується за текстом, наведеним у президентському адресі першого Президента SAA А. Р. Ньюсома. Альберт Рей Ньюсом (1894–1951) – закінчив університет Північної Кароліни, докторську дисертацію захистив в університеті Мічигану (1921), професор історії університету Північної Кароліни (1921–1951), секретар і голова Історичної комісії штату Північна Кароліна (1926–1935), голова Комісії публічних архівів Американської історичної асоціації (1932–1934), один із батьків-засновників Національного архіву США. Його президентський адрес опубліковано вперше у “Proceedings” (Наукових працях) Товариства 1937 року і передруковано у “American Archivists” 1963 року. Див.: *Newsome R. A.* Objectives of the Society of American Archivists // *American Archivists*. – Vol. 26, № 3. – July 1963. – P. 299–304.

³⁴ Annual Report Society of American Archivists. July 1, 2010 – June 30, 2011. – P. 2, 7 // Електронний ресурс Товариства американських архівістів: <http://www2.archivists.org/sites/all/files/Annual-Report2011.pdf>.

³⁵ *Cook J. Frank*. The Blessings of Providence on an Association of Archivists... – P. 374.

³⁶ *Brooks C. Philip*. The First Decade of the Society of American Archivists... – P. 121.

³⁷ *Brooks C. Philip*. The First Decade of the Society of American Archivists... – P. 122.

³⁸ *Brooks C. Philip*. The First Decade of the Society of American Archivists... – P. 124.

³⁹ A proposed model act to create a State Department of Archives and History // *American Archivist*. – Vol. 7. – № 2. – April 1944. – P. 130–133.

⁴⁰ *Cappon J. Lester*. The Fourth Annual Meeting of the Society of American Archivist. Montgomery, Alabama. November 11 and 12, 1940. // *American Archivists*. – Vol. 4, № 1. – January 1941. – P. 18.

⁴¹ *Brooks C. Philip*. The First Decade of the Society of American Archivists... – P. 125, 126.

⁴² *Макаренко З. Н.* Закон о сокращении работы с документами // *Документоведение. Документационное обеспечение управления*. – М.: ВНИИДАД, 1982. – № 1(9). – С. 8; *Brooks C. Philip*. The First Decade of the Society of American Archivists... – P. 125.

⁴³ *Leland Waldo G.* The Archivist in Times of Emergency // *American Archivists*. – Vol. 4, № 1. – January 1941. – P. 1–12.

⁴⁴ *Leland Waldo G.* Historians and Archivist in the First World War // *American Archivists*. – Vol. 5, № 1. – January 1942. – P. 1–17.

⁴⁵ *Brooks C. Philip*. The First Decade of the Society of American Archivists... – P. 126.

⁴⁶ *Bemis Samuel Flagg*. The Training of Archivists in The United States // American Archivists. – Vol. 2, № 3. – July 1939. – P. 154–161.

⁴⁷ *Brooks C. Philip*. The First Decade of the Society of American Archivists... – P. 123.

⁴⁸ *Cappon J. Lester*. The Fourth Annual Meeting of the Society of American Archivist. Montgomery, Alabama. November 11 and 12, 1940 // American Archivists. – Vol. 4, № 1. – January 1941. – P. 13–25.

⁴⁹ *Posner Ernst*. European experiences in training archivists // American Archivists. – Vol. 4, № 1. – January 1941. – P. 26–37.

⁵⁰ *Buck J. Solon*. The Training of American Archivists // American Archivists. – Vol. 4, № 2. – April 1941. – P. 84–90.

⁵¹ *Burt S. Harold*. The sixth annual meeting of the Society of American Archivists. Richmond, Virginia. October 26 and 27, 1942 // American Archivists. – Vol. 6, № 1. – January 1943. – P. 19–27.

⁵² Докладніше про створення центрів документації див.: *Левченко Л. Л.* Деякі аспекти науково-технічного опрацювання та комплектування архівних інституцій США документами сучасної епохи // Архіви України: науково-практичний журнал. – К., 2012. – Вип. 3 (279): травень–червень. – С. 112–130.

⁵³ *Franklin W. Neil*. The seventh Annual Meeting of the Society of American Archivists. Princeton, New Jersey. November 15 and 16, 1943 // American Archivists. – Vol. 7, № 1. – January 1944. – P. 18–27.

⁵⁴ *Peckham H. Howard*. The eighth Annual Meeting of the Society of American Archivists. Harrisburg, Pennsylvania. November 8 and 9, 1944 // American Archivists. – Vol. 8, № 1. – January 1945. – P. 12–18.

⁵⁵ *Crittenden Christopher*. The State Archivist Looks to The Future // American Archivists. – Vol. 8, № 3. – July 1945. – P. 185–193.

⁵⁶ *Norton Margaret Cross*. Some Aspects of Archives. // American Archivists. – Vol. 8, № 1. – January 1945. – P. 1–11.

⁵⁷ *Josephson E. Bertha*. The ninth annual meeting of the Society of American Archivists. Indianapolis, Indiana. November 6 and 7, 1945 // American Archivists. – Vol. 9, № 2. – April 1946. – P. 101–109.

⁵⁸ *Holms W. Oliver*. The National Archives and the protection of records in war areas // American Archivists. – Vol. 9, № 2. – April 1946. – P. 110–127.

⁵⁹ *Bahmer H. Robert*. The tenth annual meeting of the Society of American // American Archivists. – Vol. 10, № 1. – April 1946. – P. 3–8.

⁶⁰ *Hamer M. Philip*. Guides to Records of World War II // The American Archivists. – Vol. 10. – October 1947. – № 4. – P. 339–345.

⁶¹ *Holmes C. Donald*. Wartime Photographic Activities and Records Resulting Therefrom // The American Archivists. – Vol. 10. – July 1947. – № 3. – P. 287–293.

⁶² *Marx Morstein Fritz*. The Role of Records in Administration // The American Archivists. – Vol. 10. – July 1947. – № 3. – P. 241–248.

⁶³ *Claus Robert*. The United Nations Archives // The American Archivists. – Vol. 10. – April 1947. – № 2. – P. 129–132.

⁶⁴ *Holmes W. Oliver*. Toward an International Archives Program and Council, 1945–1950 // American Archivist. – Vol. 39. – № 3. – July 1976. – P. 287–290.

⁶⁵ *Buck J. Solon*. The Archivist's "One World". Presidential address, delivered at the tenth annual meeting of the Society of American Archivists, at Washington, October 24, 1946 // The American Archivists. – Vol. 10. – January 1947. – № 1. – P. 9–24.

⁶⁶ *Матяш І. Б.* Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку... – С. 393–436, 477–484. Вказано на участь Солона Дж. Бакка у заснуванні Міжнародної Ради Архівів, детально висвітлено її напрями діяльності у галузі розвитку архівної науки, наведено перелік проведених Радою архівних конгресів та питань, які були винесені на їх порядок денний.

⁶⁷ *Holmes W. Oliver.* Toward an International Archives Program and Council, 1945–1950 // *American Archivist.* – Vol. 39. – № 3. – July 1976. – P. 290–296.

⁶⁸ *Cappon J. Lester.* The Archival Profession and the Society of American Archivists // *The American Archivists.* – Vol. 15. – July 1952. – № 3. – P. 195–204.

Освещены этапы формирования архивной профессии в США путем исследования различных форм профессиональных организаций историков-архивистов первой половины XX века: исторических обществ (конец XIX в. – начало XX в.), конференций архивистов (1909–1935), Общества американских архивистов. Рассмотрен процесс формирования, цель, основные направления деятельности Общества американских архивистов в период его становления как лидера архивной профессии (1936–1946). Особое внимание уделено анализу сути вопросов, вынесенных на рассмотрение конференций архивистов и ежегодных встреч Общества американских архивистов, принятым решениям, существенно повлиявшим на развитие архивной отрасли США и профессиональное самоутверждение архивистов.

Ключевые слова: исторические общества США; конференции архивистов США; Общество американских архивистов; профессиональные организации архивистов.

The author highlights the stages of forming of archival profession in the USA due to the research of the different forms of professional bodies of historians and archivists during the first half of 20 century: in particular historical societies (the end of 19-the beginning of 20 century), the conferences on archives (1909–1935), the Society of American Archivists. There is also discussed the process of establishment, the mission and the main directions of the activity of the Society of American Archivists in the period of its becoming as the leader of archival profession (1936–1946). The main attention is given to the problems, discussed on the conferences on archives and Society of American Archivists annual meetings; the decisions, that influenced on the development of the archival field in USA and professional becoming of archivists.

Keywords: the historical societies of USA; the conferences on archives in USA; the Society of American Archivists; the professional bodies of archivists.